

Mekanismen bak en mobbefri elevgruppe

Det meste av krenkende atferd i skolen foregår skjult for voksne. Der det foregår mobbing, har krenkende atferd fått utvikle seg over tid.

Hovedprinsippet i arbeid med krenkende atferd og mobbing er å avdekke og stoppe krenkende atferd tidlig, slik at den ikke utvikler seg til mobbing. Alle elevgrupper kan bli tilnærmet fri for mobbing og krenkende atferd. Det handler ene og alene om hva vi voksne gjør og hva vi ikke gjør.

Kartlegging, normdanning og handlekraft

En hovedmekanisme ligger i bunn. Den kan virke inn alle steder der voksne er i posisjon inn mot elevene, og har mulighet og vilje til å følge opp.

Mekanismen virker slik:

"Elever som vet at

- voksne kartlegger krenkende atferd aktivt og vedvarende*
- voksne vil få vite om det meste av krenkende atferd*
- voksne vil handle for å stoppe dette og forebygge slik at det ikke vil gjenta seg,*

vil ha en langt høyere terskel for å krenke medelever, enn elever som er vant til å kunne krenke både i det skjulte og i det åpne, men likevel har erfaring med å kunne gå fri og samtidig ha et handlingsrom til å fortsatt å kunne krenke."

Krenkende atferd som ikke fanges opp av denne mekanismen kan fanges opp i et trinn to, gjennom systemarbeid og aktiv intervensjon. Dette vil bli omtalt nedenfor.

Mekanismen kan beskrives i seks punkter.

1. Normdanning og tydelige føringer

Alle elever er informert om forventninger, normer og standarder for hva som er forventet for å sikre trygghet for alle. En hovednorm må alltid være at "ingen, under noen omstendighet, har rett til å gjøre krenkende og negative ting mot andre". Det er handlinger som er uakseptable. Velger en elev å "ta igjen", og gjøre noe negativt mot andre, så vil eleven bli lyttet til, men også stilt til ansvar.

Normen må alltid være at elever som opplever krenkelser og negative forhold må informere en voksen man har tillit til, enten på skolen eller hjemme. Deretter blir det en voksenoppgave å få slutt på krenkelsene. Om eleven tar initiativ og informerer er imidlertid ikke avgjørende. Voksne i skolen vil få sin innsikt gjennom aktiv kartlegging i hele elevgruppa.

2. Aktiv kartlegging

Voksne i skolen søker kontinuerlig etter informasjon og kunnskap om enkeltelever og om relasjonene og forholdene i elevgruppa. Ansatte i skolen kartlegger aktivt med enkelteleven for å være i forkant, og baserer seg ikke bare passivt på hva man selv eller andre voksne ser, eller på om elever tar initiativ og informerer.

Elever forteller som regel mye til voksne de har tillit til, dersom de vet at informasjonen de gir ikke blir synliggjort for andre, men blir tatt godt vare på av den voksne. Skolen er ikke avhengig av at den som er utsatt for krenkende atferd selv forteller. Det vil alltid være andre elever som både ser og vet hva som foregår, og som vil fortelle til voksne som spør aktivt og som de har tillit til.

3. Informerte elever

Alle elever vet at ansatte i skolen (lærere, assistenter, ledelse) kartlegger aktivt, regelmessig og kontinuerlig om elever opplever krenkelser, utrygghet eller negativitet i samspill med andre. Elever skal videre vite at lærere får vite mye gjennom kartlegging og at informasjon som blir gitt ikke vil komme andre elever for øret. Elever skal også vite at voksne snakker sammen og deler informasjon, og at terskelen for kontakt mellom skole og hjem alltid vil være lav.

4. Forutsigbarhet på reaksjoner

Elevene skal vite at voksne i skolen alltid vil gripe krenkende atferd som blir avdekket, og hvordan dette vil skje. Alle elever skal vite at "Hvis noen her fortsetter å ... , så vil vi voksne... Elever bør være forespeilet

sanksjoner, konsekvenser og begrensning av frihet dersom krenkelser fortsetter. "Det er ingen menneskerett å få spille fotball i friminutt dersom man utestenger, krenker eller ødelegger for andre i spillet." "Det er ingen menneskerett å få gå som man vil ved ut og inngang eller i friminuttet, dersom man fortsetter å krenke andre." Det bør alltid være lav terskel for kontakt med foreldre.

5. Voksent vidsyn

Voksne i skolen har også ansvaret for at elever som krenker skal ha en god hverdag. Elever som krenker kan også bli krenket. For å komme i posisjon hos disse elevene, og for å få eleven til å **ville** endring, er det ofte viktig å stoppe krenkelser som disse er utsatt for. Det kan være svært vanskelig å få til gode endringer hos elever som i utgangspunktet er i negative roller, dersom disse over tid fortsetter å oppleve krenkelser og negative signaler fra omgivelsene i skolen.

Elever som skiller seg ut negativt, som krenker, ødelegger eller er truende mot andre, må også alltid få spørsmål om noen gjør noe mot dem som ikke er bra. Voksne må være tydelige på at det er deres jobb at absolutt alle elever skal ha det godt i skolen, også denne eleven som kan være mye på tvers av omgivelsene.

6. Vedlikehold og langsiktighet

Arbeidet i de fem punktene ovenfor går aldri over men må løftes frem og vedlikeholdes som en fast rutine. Det er ingen kunst å få en elevgruppe hvor alle har fått det bra, til igjen å oppleve usikkerhet, krenkelser og mobbing. Det er bare å lukke øynene og tro at nå går alt av seg selv.

Så langt kan enkeltlæreren gjøre mye, både mht. kartlegging og oppfølging. I mange elevgrupper kan det meste av krenkende atferd opphøre eller nesten bli borte, selv om kontaktlæreren står alene i arbeidet.

Trinn 2: Ansvarliggjøring og begrensning av frihet

Det finnes imidlertid også elever som ikke gir seg så lett med krenkende og ødeleggende atferd, enten fordi de **ikke vil** eller fordi de **ikke får til**. Da er det ikke alltid like enkelt for enkeltlæreren å få til nødvendige endring alene. For å lykkes med endring kreves ofte fellessystemer, aktiv skoleledelse og

et handlingsrom slik at man får fulgt opp.

Elever som **ikke vil** endre sin krenkende atferd men som fortsetter med dette i det åpne eller i det skjulte, også når voksne har tatt opp problemet, bør ikke ha frihet til å kunne fortsette å krenke eller ødelegge for andre. "Dersom du ikke vil endring, får vi voksne ta grep slik at alle andre er trygge."

For å iverksette nødvendige tiltak må skolen vite at den har organisering, systemer og nødvendige ressurser til rådighet. Dette er et skoleanliggende og ikke noe den enkelte lærer skal ha ansvar for å etablere eller

gjennomføre.

Les mer om [Back-up ordninger](#).

Elever som ikke får til endring

Elever som sliter og som **ikke får til** nødvendige endringer av krenkende og ødeleggende atferd, må også stoppes. Det kan være flere og sammensatte årsaker til at disse elevene ikke får til. Eleven kan

- være i en negativ rolle og ha vært der lenge
- ha nedsatt impuls kontroll/ lav frustrasjonsterskel
- være lett triggbart og sårbar
- lett misforstår andre
- være utsatt og i negative relasjoner
- være dårlig på å bygge gode en-til-en relasjoner

Elever som sliter og ikke får til nødvendig endring, stiller store krav til voksne på en rekke områder.

- Voksne må kunne se, reagere, og fange opp.
- Voksne må kunne bygge gode en-til-en relasjoner til enkelteleven
- Voksne må vite å legge til rette for endring, der det trengs

- Voksne må kunne få slutt på krenkelser som også disse elevene er utsatt for

Et hovedprinsipp står alltid fast: Ingen har uansett grunn rett til å krenke eller ødelegge for andre i skolen, uansett om det kan forklares med en diagnose, en vanskelig oppvekst, omsorgssvikt, manglende antenner og relasjonsstyrke, traumatisering eller hva som helst annet. All krenkende atferd må stoppes raskt.

Eleven må løftes ut av sin negative rolle

Elever som sliter og som har vanskelig for å slutte med ødeleggende og krenkende atferd, er i en svært vanskelig situasjon. For å bedre elevens situasjon, må eleven løftes ut av sin negative rolle, og da må den ødeleggende og krenkende atferden stoppe. Da er det ofte nødvendig å på den ene siden begrense frihet og handlingsrom, og på den annen å ansvarliggjøre eleven for dårlige valg.

En forutsetning må imidlertid være at voksne samtidig tar ansvar for vedlikehold eller bygging av den gode relasjonen, og at all krenkende atferd som disse elevene utsettes for også får en ende. Det er fort gjort å underdrive og bagatellisere krenkende atferd som rammer de mest utfordrende og negative elevene.

Det finnes en rekke begrensninger som er til hinder for at ansatte i skolen skal få gjort en god nok jobb mot mobbing. Det finnes likeså en rekke forutsetninger for at arbeidet som kreves, skal bli gjort godt nok. Dette står det mer om under **Utfordringer i skolen**, og **Føringer i arbeidet mot mobbing**.

Få umiddelbar tilgang til artikler på medlemsider:

1. Mobbing: En problematisk definisjon
2. Mobbing: Dette kan skolen gjøre feil
3. Mobbing: Høyesterettsdom om mobbing i skolen
4. Mobbing: Tilsyn fra Fylkesmannen vedr. paragraf 9a
5. Mobbing: Det finnes et kvikk-fiks mot krenkende atferd og mobbing

Les mer på åpne sider:

- **Back-up ordninger**
- **Null-toleranse tilnærming**
- **Systembygging i skolen**
- **Marty Feldmans vidssyn**
- **Elevsamtalen**
- **Føringer i mobbearbeidet**
- **Prinsipper**
- **Artikler på medlemssider.**